

Анотація

Г.М.Абрамович, Г.И.Сигинишина

Педагогические условия формирования у детей ценностного отношения к природе в условиях эстетизации образовательного пространства

В статье определены педагогические условия формирования у дошкольников ценностного отношения к природе, начальных представлений о её эстетической ценности. Представлена определенная алгоритмизация в формировании ценностно-эстетического отношения детей к природе. Выделены основные эталоны, которые следует усвоить детям дошкольного возраста в ходе общения с окружающей средой. Подано определение «азбука эмоций» и указано на роль взрослых в ее усвоении детьми. Также обращено внимание на эффективные пути активизации формирования у детей ценностного отношения к природе и акцентировано на использовании народных природопознавательных традиций в работе дошкольных учреждений.

Ключевые слова: педагогические условия, эстетизация, образовательное пространство, ценностное отношение.

Summary

G.M.Abramovich, G.U.Siginyshyna

Pedagogical Conditions of Forming Children's Evaluative Attitude toward the Nature in the Conditions of Educational Space Aestheticization

Pedagogical conditions of forming children's evaluative attitude toward the nature, initial representations about its aesthetic value are determined in the article. Forming children's evaluative attitude toward the nature is presented in a definite algorithmic. The certain standards which the children of preschool age need to learn during their touch the environment are accentuated. The meaning of concept «Emotions Alphabet» is submitted and the adults role at its learning by the children is accentuated. Besides the effective ways for activation of forming children's evaluative attitude toward the nature are noticed. The using of national nature learning traditions at the kindergartens is accented.

Key words: pedagogions conditions, aestheticization, educational space, evaluative attitude.

Дата надходження статті: «27» березня 2013 р.

УДК 378.147

В.П.АНДРІЄВСЬКА,
аспірантка
(м.Київ)

Структурування навчального матеріалу з дисципліни «Всесвітня історія» у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації

Проаналізовано процес структурування змісту дисципліни всесвітньої історії, який полягає у системній побудові навчально-пізнавальної діяльності і спрямований на обробку, цільову орієнтацію наукової інформації та її адаптацію до навчальних умов. Розглянуто критерії та принципи відбору структурування навчального матеріалу, походження поняття «структуралізм». Визначається вплив процесу структурування змісту курсу «Всесвітня історія» на систематизацію, конкретизацію, поглиблення набутих знань і вмінь студентів у коледжах.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, коледж, студент, дисципліна «Всесвітня історія», структуралізм, структурування, навчальний матеріал, критерії, принципи, відбір, систематизація, конкретизація.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема структурування, або структурного аналізу навчальних знань, сьогодні набуває особливої актуальності з огляду на необхідність їх моделювання з метою аналізу і практичного використання, особливо у процесі здобування історичних знань з дисципліни «Всесвітня історія» у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації. Це зумовлює визначення нових підходів до змістовно-структурних та організаційно-дидактичних основ професійної підготовки фахівців, спрямованих на розвиток творчої особистості, формування її цінностей, культури діяльності. Зміст професійної підготовки молодшого спеціаліста найбільш повно відображається та реалізується у навчальній документації, розробка якої має здійснюватися відповідно до дидактичних принципів, які визначають відбір навчальної інформації, її структуру, зміст, взаємозв'язки між елементами під час створення навчальних планів, програм, підручників, навчальних посібників. Для того, щоб навчити студента рухатись у просторі ідей, фактів, понять, допомогти виробити цілісний погляд на світ, сформуванати

функціональні, мотиваційні та соціальні компетентності, потрібно ущільнити та провести структурування великого обсягу навчального матеріалу.

Аналіз досліджень і публікацій... Висвітленню основних підходів до відбору та структурування змісту навчального матеріалу дисципліни присвячені дослідження Н.М.Гупана, О.І.Пометун, Г.О.Фреймана, В.Ф.Шаталова, С.Д.Шевченко, Н.П.Мірошніченко, Ю.І.Латишева, Т.В.Ладиченко, О.В.Желіба та В.М.Сотніченко. Однак однозначного підходу до висвітлення цієї проблеми у працях означених дослідників немає. Проте всі вони сходяться на думці про те, що при виборі змісту навчального матеріалу необхідно враховувати вікові можливості тих, хто навчається; логіку їхнього розвитку; забезпечити соціальну й особистісно орієнтовану спрямованість навчального матеріалу. Сьогодні в освіті України спостерігаються тенденції до удосконалення традиційних методик і методів роботи з студентами та пошуки й розробка нових альтернативних технологій, більш ефективних, оптимальних, результативних аніж ті, що існували в минулому.

Формулювання цілей статті... **Мета статті** полягає у визначенні основних підходів до відбору та структурування змісту навчального матеріалу з дисципліни «Всесвітня історія», в обґрунтуванні критерій та принципів відбору та структурування змісту навчання.

Виклад основного матеріалу... Провідним напрямом сучасного розвитку Української держави є європейська інтеграція. Цей процес охоплює дедалі більше сфер життєдіяльності, включаючи вищу освіту. Інтеграційні процеси потребують перебудови вищої школи та зміни спрямованості навчального процесу від простого навчання у навчальному закладі до вироблення в людині розуміння необхідності та вміння навчатися впродовж всього життя. Один із шляхів реформування освіти в Україні – приєднання до Болонського процесу. Болонська декларація наголошує на необхідності європейської співпраці у забезпеченні якості вищої освіти, підвищенні рівня підготовки фахівців, зміцненні довіри між суб'єктами освіти, мобільності, сумісності систем кваліфікацій, посиленні конкурентоспроможності європейської системи освіти [6; 15]. Цей процес не передбачає створення повністю ідентичних систем освіти у різних країнах, він призначений лише для зміцнення взаємозв'язків та покращення взаєморозуміння між різними освітніми системами. За короткий час з'явилося близько двох тисяч публікацій, які стосуються Болонського процесу, але лише кілька з них наголошують, що такі короткі програми навчання потребують дуже ефективної роботи системи вищої освіти.

Бурхливий ріст обсягу інформації, який стає характерною рисою сьогодення, ставить зовсім нові вимоги до обсягу знань випускників вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, а отже, і до змісту навчання у цих закладах. Терміни навчання збільшувати не можна, а складність навчальних програм близька до граничної. У зв'язку з цим одним із найбільш дієвих способів, що забезпечують підвищення ефективності і якості підготовки фахівців у сучасних умовах, є застосування моделі структурування навчального матеріалу. Високий рівень інформативної насиченості практично всіх галузей взаємної діяльності людини, суспільства і держави потребує на практиці високої раціоналізації не тільки цих взаємодій, а й раціоналізації їхніх активних виявлень, формування досконалого знання системно-структурного принципу всіх форм існування матеріального світу й організації життєдіяльності людини, суспільства і держави, тому вищі навчальні заклади повинні допомагати молодим людям обирати життєві орієнтири, усвідомити сутність і перспективу динамічних, багатокультурних, глобальних змін, освоїти їх і знайти своє місце в соціумі [8, с.9]. Однією з важливих умов входження України до єдиного, європейського освітнього простору, є формування готовності викладачів і студентів вищих навчальних закладів до інноваційної діяльності. Згідно навчальної програми для вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, яка рекомендована Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти у відповідності до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, головним завданням вивчення дисципліни «Всесвітня історія» є перехід до особистісно зорієнтованих технологій навчання. Завданням у вивченні курсу всесвітньої історії в коледжах є засвоєння і використання студентами нових політичних, економічних, культурологічних термінів, які ввійшли у повсякденне життя. Студент знайомиться з ними, коли читає підручники, книги, дивиться по телебаченню історичні фільми, передачі чи використовує Інтернет. Викладач має пояснювати, уточнювати, тлумачити нові поняття, терміни, розвивати історичне мовлення студентів, щоб у майбутньому він/вона стали конкурентоспроможними спеціалістами. Також викладач повинен вчити студента логічно мислити, з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати вивчений матеріал та підвищити у майбутніх спеціалістів інтерес до історичної науки в цілому. Отже, весь навчальний матеріал із всесвітньої історії X-XI класу студенти повинні засвоїти за один навчальний рік, коли учні загальноосвітньої основної школи цей матеріал засвоюють за два роки. Вивчення історії XX – початку XXI ст. є складним для розуміння студентами, тому застосування моделі структурування навчального матеріалу допоможе краще осмислити єдність і

взаємопов'язаність історичних процесів, визначити головні події та дати, виробити цілісний погляд на світ.

Витоки поняття структурування знаходимо у стародавній Греції в ученнях Піфагора, Платона та Аристотеля. Платон, використовуючи досвід афінської та спартанської систем виховання, першим у світі обґрунтував систему освіти і виховання молоді [10, с.25]. У галузі структурування знань він зробив певний внесок: поділив знання на складові, що вирізняються за двома вимірами (конкретних речей і фіксованих властивостей). Такий підхід дає змогу розглядати предмет знань не тільки в їх сьогоденному стані, а на будь-якому етапі їх становлення.

Значна кількість розвинутих Платоном ідей і принципів структурування знань були продовжені його послідовниками, зокрема Аристотелем. Він розробив логічний апарат пізнання навколишнього середовища, ввів термін «універсалії» – загальні поняття абстрагованих від реальності речей. Усвідомлення цих абстракцій ми починаємо з речей, що пізнаються, і переходимо до речей більш зрозумілих і які пізнаються.

Подальший розвиток ідеї структурування знань можна простежити у працях Імануїла Канта, Огюста Конта, Ернста Маха, Томаса Куна, які акцентували на необхідності створення формальної системи знань.

Сучасні підходи до структурування знань у своїй основі мають три філософські течії: структуралізм (теорія розкриття моделей, які лежать в основі соціальних і культурних явищ та знакових систем); семіотика (наука про використання знаків), інтереси якої поширюються на комунікаційні та виробничі процеси; синергетика (вивчення загальних закономірностей самоорганізації і становлення структур, які утворюються в складних, відкритих системах), яка дає змогу розглядати будь-яку систему шляхом її розподілу на структуру класів і структуру об'єктів, що, відповідно, дає можливість структурувати явища, які досліджують згідно із змістовими лініями та ієрархією їхніх складових.

Існують різні підходи до структурування змісту навчального матеріалу. Однак будь-яка сукупність наукових знань, які повинен засвоїти студент, перш за все повинна бути цілісною та направленою на підвищення його професійного рівня підготовки.

Зміст курсу всесвітньої історії має охоплювати основні поняття, терміни, що відображають як повсякденну дійсність, так і наукові знання з навчальної програми всесвітньої історії. Викладач повинен дотримуватися вимог до відбору і структурування навчального матеріалу з дисципліни «Всесвітня історія», зміст навчального матеріалу повинен бути структурованим, виходячи з логіки програми. Він має відображати узагальнені теоретичні основи дій, прийомів, операцій, процесів усіх напрямів освіти в коледжі, основою визначення необхідності та достатності дидактичних одиниць навчального матеріалу. Робоча навчальна програма з дисципліни «Всесвітня історія» яка передбачає перелік знань та вмінь, якими повинен оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни, зміст навчального матеріалу має інтегрувати раніше набуті знання і вміння студентів, враховувати міжпредметні зв'язки. Теоретичні основи дисципліни «Всесвітня історія» повинні відображати сучасні підходи, концептуальні засади до цього процесу, під час відбору змісту навчального матеріалу необхідно враховувати закономірності, принципи, технології методики навчання всесвітньої історії, які гарантують реалізацію навчальних, виховних, розвивальних та творчих завдань, спрямованих на всебічний розвиток особистості. Дедуктивна основа побудови навчального матеріалу має забезпечувати наступність під час навчання логіки – від загального до часткового, необхідно відбирати такий зміст, який давав би змогу студентам усвідомити його суспільну значущість, у відборі змісту необхідно орієнтуватися на формування у студентів наукового світогляду, творчого мислення, розвиток головних складових професійних компетентностей.

У відборі змісту навчального матеріалу потрібно враховувати потенційні здібності тих, хто навчається, до навчально-пізнавальної діяльності. Обґрунтування змісту навчального матеріалу потребує врахування зв'язку навчання із вихованням, реалізація матеріалів дисципліни «Всесвітня історія» може здійснюватися шляхом створення проблемно-пошукових ситуацій, використанням активних методів навчання та під час контролю знань [7, с.25].

Водночас під час відбору і структурування змісту навчального матеріалу важливе значення має врахування принципів, визначених Законом України «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти: гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями; незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти тощо.

Насамперед, викладачу необхідно добре знати зміст навчальної та робочої програми, зміст рекомендованих навчальних підручників. Читаючи теми викладач проводить структурно-

функціональний аналіз тексту, визначаючи водночас, які параграфи підручника можна об'єднати для вивчення на одному занятті дисципліни «Всесвітня історія». Викладач поділяє історичний матеріал на змістовні блоки, структурно-логічні схеми, це надзвичайно актуально в системі неперервного навчання студентів коледжу, коли заняття з історії проводяться парами та існує тижневий навчально-виховний процес за чисельником чи знаменником. Структурна логіка навчального процесу вимагає, щоб навчання було організоване як співпраця, як спільна діяльність викладача і студента на всіх етапах, щоб студент став суб'єктом пізнавальної діяльності. Навчально-пізнавальна діяльність, як суб'єктна діяльність студента, розгортається як процес засвоєння знань. Вона стає суб'єктивно значущою, бо охоплює досягнення навколишнього світу, наповнює студента особистісним змістом у процесі сприйняття інформації, визначає його ставлення до дійсності, яке зафіксоване в його суб'єктивному досвіді. Особливо актуальним у неперервному навчанні є процес оцінювання знань, важливу роль тут відіграють рівневі завдання, викладач розробляє їх відповідно до вивченого матеріалу та рівня складності. Критерієм оцінки і діяльності студента є не стільки обсяг матеріалу, що залишився у пам'яті, скільки вміння його аналізувати, активно використовувати нестандартні ситуації, вміння самостійно здобувати знання, вести науково-дослідницьку роботу. Якщо студент самостійно здобував знання з різноманітних джерел, то він сам структурує (обирає, подумки відповідним чином упорядковує) та засвоює інформацію, необхідну для розв'язання відокремленого викладачем навчально-пізнавального завдання із застосуванням відповідних методів і засобів навчання.

Висновки... Отже, на сьогодні перспективним є здійснення відбору та структурування змісту навчальних дисциплін. Структурування навчального матеріалу всесвітньої історії для студентів першого курсу ми розглядаємо як процес, який полягає у спеціальній побудові навчального матеріалу і спрямований на опрацювання, цільову орієнтацію наукової інформації та її адаптацію до навчальних умов, тобто це процес надання реальної, конкретної за змістом і формою побудови викладачем навчальної інформації, яку пропонують студентам. Структурування навчального матеріалу виступає своєрідним узагальненням найсуттєвішого у змісті дисципліни, що спонукає студентів звертати увагу на основні події та явища в історії ХХ – початку ХХІ ст., які потрібно аналізувати, порівнювати, знаходити причини та наслідки, робити висновки та узагальнення. Систематизація, узагальнення змісту історичних знань з дисципліни «Всесвітня історія» для студентів коледжів є невід'ємним атрибутом системи професійної підготовки молодших спеціалістів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогического исследования: дидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1982. – 192 с.
2. Баханов К. О. Професійний довідник учителя історії / К. О. Баханов. – Харків, 2011. – 238 с.
3. Величко С. А. Технологія пришвидшеного навчання: суперканали сприйняття інформації / С. А. Величко // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 10. – С. 22–23.
4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – К., 2011. – 222 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 367 с.
6. Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес / В. Г. Кремень. – Тернопіль, 2006. – 356 с.
7. Євтушенко Р. Методичні рекомендації щодо вивчення предметів суспільно-гуманітарного спрямування / Р. Євтушенко // Історія України. Всесвітня історія. – 2012. – № 31. – С. 25–26.
8. Желіба О. В. Новітня історія в запитаннях, завданнях, документах, графіках, діаграмах, схемах, таблицях. 10-11 кл. / О. В. Желіба, С. М. Кропив'янський. – Н., 2001. – С. 166.
9. Закони України. Освіта в Україні: Збірник законодавчих і нормативних актів. – К., 2009. – 176 с.
10. Крижко В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою / В. Крижко, І. Мамаєва. – К., 2005. – 148 с.
11. Решетов С. Засоби умовної наочності як ефективний чинник засвоєння базового змісту програм з історії / С. Решетов // Історія України. – 2005. – № 38. – С. 28.
12. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г. Фрейман. – К., 2005. – 318 с.
13. Скаткин М. Н. Совершенствование процесса обучения / М. Н. Скаткин. – М. : Высшая школа, 1971. – 149 с.
14. Сотниченко В. М. Дидактичні основи структурування знань з історії в загальноосвітній школі : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання історії» / В. М. Сотниченко. – К., 2000. – 29 с.
15. Худобець О. Схеми і таблиці на уроках історії / О. Худобець // Історія України. – 2009. – № 2–3. – С. 18–22.
16. Худобець О. Опорні графічні схеми на мультимедійному уроці / О. Худобець // Історія України. Всесвітня історія. – 2011. – № 19. – С. 32.

Анотація

В.П.Андрієвська

Структурирование учебного материала по дисциплине «Всемирная история» у высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации

Проанализирован процесс структурирования содержания предмета всемирной истории, который заключается в системном построении учебно-познавательной деятельности и направлен на обработку, целевую ориентацию научной информации и ее адаптацию к учебным условиям. Рассмотрены критерии и принципы отбора структурирования учебного материала, происхождение понятия «структурализм». Определяется влияние процесса структурирования содержания курса «Всемирная история» на систематизацию, конкретизацию, углубление приобретенных знаний и умений студентов у колледжах.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, колледж, студент, дисциплина «Всемирная история», структурализм, структурирования, учебный материал, критерии, принципы, отбор, систематизация, конкретизация.

Summary

V.P.Andriyevska

Structuring of Educational Material on Discipline «World History» in Higher Education Institutions of I- II Accreditation Levels

The process of structuring of the content of world history, which is in the system forming of cognitive activity and aims at processing, target orientation of scientific information and its adaptation to the educational environment has been analyzed. The criteria and principles of selection structuring of educational material, the origin of the term «structuralism» have been studied. The impact of the process of structuring course content «World History» onto the arrangement, specification, deepening the knowledge and skills of students in colleges have been determined.

Key words: university, college, student, discipline «World History», structuralism, structuring, training material, criteria, principles, selection, classification, specification.

Дата надходження статті: «29» березня 2013 р.

УДК 372.8

І.В.АНДРОЩУК,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Взаємодія як педагогічна категорія

В статті проаналізовано основні підходи до визначення понять «взаємодія» та «педагогічна взаємодія». На основі узагальнення підходів у психолого-педагогічній літературі науковців, дослідників, уточнено сутність поняття «педагогічна взаємодія» й з'ясовано основні ознаки та механізми розгортання педагогічної взаємодії. Зосереджено увагу на суб'єктах педагогічної взаємодії в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. Акцентовано увагу на проблемах, які виникають під час педагогічної взаємодії. На основі узагальнення обґрунтовано, що здійснення професійної підготовки фахівців буде більш ефективно при умові налагодження педагогічної взаємодії між суб'єктами навчального процесу у всіх її проявах.

Ключові слова: взаємодія, педагогічна взаємодія, суб'єкти педагогічного процесу, механізми взаємодії.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зміст педагогічної діяльності передбачає активну участь не лише педагогів, а й студентів у цій діяльності, оскільки передбачає творчу переробку ними отриманої інформації з метою більш глибокого її засвоєння. Так сучасні тенденції в освіті, для яких характерні підвищений інтерес до покращення рівня підготовки майбутніх фахівців, розкриття їх творчого потенціалу, формування критичності та самокритичності, активності та ініціативи, обумовлює новий підхід до підготовки майбутнього педагога, пов'язаний з розвитком педагогічно доцільних відносин у системі налагодження ним педагогічної взаємодії.

Розглядаючи освіту як процес залучення до соціокультурної діяльності, оволодіння її змістом і способами, педагогічний процес є спільною продуктивною діяльністю педагога і студентів, яка, в свою чергу, передбачає співробітництво, взаємовплив його суб'єктів, тобто їх педагогічну взаємодію.

Аналіз досліджень і публікацій... Ідея співробітництва, діалогу, партнерства у взаємовідносинах суб'єктів навчальної діяльності є однією з основних у педагогіці останніх років. Науковці, дослідники розглядають різні аспекти педагогічної взаємодії: педагогіка взаємодії